

Próba oceny

Sylwester Kossow otrzymał godność metropolity kijowskiego po wielkim poprzędku Piotrze Mohyle. Kossow był współpracownikiem metropolity kijowskiego i oddanym przyjacielem. Metropolita Mohyla wyniósł Kossowa na wyżyny hierarchii cerkiewnej. Dzięki niemu pełnił odpowiedzialne funkcje w szkołach kijowskich i winnickich. Z rekomendacji Piotra Mohyły został biskupem mścisławskim. Mohyla widział potrzebę popierania ludzi zdolnych, wykształconych, otwartych na nowe tendencje oświatowe i kulturowe. W gronie tej kategorii duchownych znalazł się Sylwester Kossow. Kossow wyróżniał się talentem pisarskim i oratorskim. Znał doskonale teologię, filozofię i historię. Ukończył będące wówczas na wysokim poziomie szkoły w Wilnie, Lublinie, Zamościu, Ołomuńcu i Wiedniu. Podobnie jak Piotr Mohyla Sylwester Kossow łączył edukację zachodnią z bizantyjską tradycją. Pochodzący z białoruskiej szlachty był doskonale zorientowany w sytuacji politycznej i społecznej. Cechy te predestynowały go do zajęcia wysokiej pozycji w hierarchii cerkiewnej.

W ciągu dziesięciu lat pełnienia funkcji metropolity (1647-1657) Sylwester Kossow wspierał działalność licznych drukarni i bibliotek. Metropolita rozumiał konieczność poszerzenia wiedzy wśród ludności prawosławnej, podniesienia świadomości wyznaniowej i narodowej. Z jego inicjatywy tylko w monasterze kupiatyckim ukazały się drukiem: „Tryfalogion” (1647), „Psałterz” (1650), „Nowy Testament” z „Psałterzem” (1652), „Bukwar” (1653), „Leksykon” (1653). Z drukarni bractwa mohylewskiego wyszedł drukiem „Bukwar” (1648) a wileńskiego: „Modlitewnik” (1652) i „Bukwar” (1652). Księgi liturgicznego i podręcznikowego charakteru były drukowane w Ławrze Kijowsko-peczerskiej. Owe zestawienie pozycji wydawniczych pokazuje ogromne zainteresowanie Sylwestra Kossowa prawidłowym funkcjonowaniem szkolnictwa w Kościele prawosławnym. Metropolita popierał powstanie nowych szkół przykalsztonych i parafialnych. Szczególną rolę przywiązywał do działalności bractw cerkiewnych. Bractwa w czasach pełnienia godności metropolity przez Kossowa stały się głównymi ośrodkami działalności oświatowej i charytatywnej.

Rządy Sylwestra Kossowa metropolią kijowską wypadły na burzliwe lata wojen i zamętu politycznego, zakończone ostatecznie podziałem metropolii kijowskiej. Metropolita był zwolennikiem porozumienia z Rzeczypospolitą. Podobnie jak wszyscy biskupi prawosławni początkowo dążył do ograniczenia powstania Bohdana Chmielnickiego, ale po ugodzie perejasławskiej poparł postulaty wyznaniowe i polityczne Kozaków. Kossow był jednak przeciwny połączenia się z państwem moskiewskim i odmówił złożenia przysięgi wierności carowi. Zdecydowanie przeciwstawiał się podporządkowaniu metropolii kijowskiej patriarchatowi moskiewskiemu. Szybko zachodzące zmiany polityczne spowodowały, że metropolita stał się częściowo zakładnikiem polityki Chmielnickiego. Wprawdzie po ugodzie zborowskiej udał się do Warszawy, aby zgodnie z jej ustaleniami objąć miejsce senatorskie, ale po nie zaakceptowaniu tego porozumienia przez sejm i kłesce kozackiej pod Beresteczkiem nowa sytuacja zmusiła go do ponownej bliskiej współpracy z hetmanem. Chmielnicki nie zawsze liczył się z opinią metropolity. Sprzeciw Kossowa wobec żądań Moskwy wywołał ze strony rosyjskich władz politycznych i cerkiewnych podejrzliwy stosunek wobec metropolii kijowskiej. Zarzucano mu uległość katolickiemu królowi polskiemu i niechęć w stosunku do cara moskiewskiego. Ze strony polskiej patrzono na metropolitę jako jednego ze sprawców separatystycznych dążeń społeczności ruskiej i buntów kozackich.

Działalność unitów z jednej strony i dążenie Moskwy do włączenia metropolii kijowskiej spowodowała wystąpienie Sylwestra Kossowa o uzyskanie niezależnej struktury kościelnej od Moskwy i Konstantynopola. Działania metropolity były zbieżne z oczekiwaniami władz Rzeczypospolitej obawiających się wpływów państw ościennych. Śmierć hierarchy przerwała starania o utworzenie samodzielnego patriarchatu. Idea ta stała się istotnym punktem działalności metropolity Dionizego Bałabana i współtwórcy ugody hadziackiej Iwana Wyhowskiego.

Sylwester Kossow, archimandryta peczerski, biskup białoruski, metropolita kijowski był jednym z ostatnich wielkich obrońców prawosławia w Rzeczypospolitej połowy XVII wieku. Ten wybitny hierarcha prawosławny próbował zachować niezależność Kościoła prawosławnego od patriarchatu moskiewskiego. Walczył też o prawa swojej Cerkwi w Rzeczypospolitej. Metropolita zarządzał Cerkwią w okresie największych rozstrzygnięć politycznych o losach państwa. Powstanie Bohdana Chmielnickiego, wojna z Moskwą, Szwecją i Siedmiogrodem zmusiły hierarchę do podejmowania trudnych decyzji wyboru. Co czynić w sytuacji konfliktów zewnętrznych i wewnętrznych państwa, narastania kontrreformacji i nietolerancji. W okresie kiedy część biskupów skłaniała się ku unii Sylwester Kossow został biskupem mohylewskim - jedynej diecezji prawosławnej na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego. Jego działania przyczyniła się do odrodzenia życia religijnego, reaktywowania struktury parafialnej. Biskup Sylwester Kossow z całą energią bronił praw cerkwi i monasterów prawosławnych z całej Rzeczypospolitej. Jako metropolita dążył do zachowania statusu prawnego całego Kościoła, niezależności od patriarchatu moskiewskiego i zakusów unitów. W sytuacji konfliktu z Turcją nie mógł nie uwzględnić trudnego położenia patriarchatu carogrodzkiego. Z tego też powodu powstała myśl o utworzeniu samodzielnego patriarchatu w Rzeczypospolitej. Rozwój zreformowanych szkół cerkiewnych miał dostarczyć nowej kadry Kościołowi prawosławnemu. Gwałtowna śmierć metropolity Sylwestera Kossowa przerwała owe zamierzenia. Już dla ówczesnych władcy Sylwester Kossow był symbolem postawy prawosławnego duchownego, wzorem dla następnych pokoleń. **Sylwester Kossow, władca białoruski, metropolita kijowski ma trwałe miejsce w historii Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej.**